

REFERENCES

1. Bochar, I. (2022). *Osoblyvosti interaktyvnykh tekhnolohiy v umovakh dystantsiynoho navchannya*. [Features of interactive technologies in the conditions of distance learning]. Ternopil'.
2. Vlasenko, L. V. (2011). *Metody dystantsiynoho navchannya*. [Distance learning methods]. Sofiy.
3. Hitun, N. I. (2012). *Vykorystannya interaktyvnykh metodiv navchannya v protsesi pidhotovky fakhivtsiv sotsial'noyi roboty v Luts'komu instytutu rozvytku lyudyny Universytetu «Ukrayina»*. [The use of interactive learning methods in the process of training social work specialists at the Lutsk Institute of Human Development of the University «Ukraine»]. Lutsk.
4. Holub, N., Horoshkina, O. (2023). *Metody dystantsiynoho navchannya ukrayins'koyi movy*. [Methods of distance learning of the Ukrainian language]. Kyiv.
5. *Dystantsiynе navchannya: dydaktyka, metodyka, orhanizatsiya*. (2017). [Distance learning: didactics, methodology, organization]. Chernihiv.
6. Kapchenko, L. M. (2014). *Informatsiyno-komunikatsiyna model' dystantsiynoho profesiyynoho navchannya bezrobotnykh*. [Information and communication model of distance vocational training of the unemployed]. Kyiv.
7. Kozak, L. V. (2015). *Keys-metod u pidhotovtsi maybutnikh vykladachiv do innovatsiynoyi profesiyynoyi diyal'nosti*. [Case method in training future teachers for innovative professional activity]. Kyiv.
8. Kukhareno, V. M. (2002). *Dystantsiynе navchannya. Umovy zastosuvannya*. [Distance learning. Terms of use]. Kharkiv.
9. Surmin, YU. P. (2005). *Metod analizu sytuatsiy (Casestudy) ta yoho navchal'ni mozhyvosti*. [Method of analyzing situations (Casestudy) and its educational possibilities]. Kyiv.
10. *Tekhnolohiyi dystantsiynoho navchannya*. [Distance learning technologies]. Kyiv.
11. Shpontak, I. M. (2010). *Vykorystannya interaktyvnykh komp'yuternykh tekhnolohiy u navchal'no-vykhovnomu protsesi yak tsilisnyy tvorchyy pidkhid shchodo formuvannya maybutn'oho fakhivtsya*. [The use of interactive computer technologies in the educational process as a holistic creative approach to the formation of a future specialist]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРЯДКО Олександр Вікторович – аспірант кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.
Наукові інтереси: методи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PRYADKO Oleksandr Viktorovych – graduate student of the Department of Pedagogy National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Circle of scientific interests: methods of organizing students' independent work in the conditions of successful learning in higher education institutions.

Стаття надійшла до друку 07.10.2023 р.

УДК 378.126+371.15:316.7

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2023.05.141

ЧОПАК Єва Василівна –

старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
 Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1205-5263>
 e-mail: csopak.eva@kmf.org.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ЧОПАК Єва Василівна. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Розглянуто особливості полікультурного середовища в контексті загальнокультурного розвитку особистості та показано як відбувався розвиток ідей полікультурності в Україні. З'ясовано форми і методи полікультурного виховання у початковій школі. При розробці моделей і методик полікультурної освіти перед початковою школою стоять такі завдання, що розписані у статті. Доведено важливість зарубіжного досвіду роботи з полікультурними дітьми в початковій школі.

Ключові слова: полікультурне середовище, загальнокультурний розвиток особистості, початкова школа, багатомовна освіта, полікультурне виховання.

СНОПАК Yeva Vasylivna. FEATURES OF THE POLY CULTURAL ENVIRONMENT IN THE CONTEXT OF GENERAL CULTURAL PERSONALITY DEVELOPMENT

The peculiarities of the multicultural environment in the context of general cultural development of the personality are considered and it is shown how the ideas of multiculturalism developed in Ukraine. Forms and methods of multicultural education in primary school have been clarified.

Taking into account the contradictory characteristics of children of primary school age, it is stated that multicultural education in primary school should be based on the principle of constantly arming students with knowledge about the peculiarities of different cultures, similarities and differences between them.

When developing models and methods of multicultural education, primary schools face such tasks as described in the article.

The importance of foreign experience in working with multicultural children in primary school has been proven. Organizational and methodical recommendations are offered for children of primary school age.

With the beginning of the Russian war, a significant number of Ukrainian citizens became refugees both in Ukraine and abroad. Therefore, the development of multilingual competence and its relevance in the conditions of martial law are considered.

The formation of multilingual competence in students becomes one of the main important communicative competences as the ability to use the native language, the state language and foreign languages based on a valuable attitude to linguistic and cultural diversity and to communicate tolerantly in a multicultural environment. Based on the analysis of research conducted by scientists, the methodological basis of modern foreign language education is the pedagogy of multilingualism, which is based on the idea of effective use of the existing linguistic and cognitive experience of students in the process of mastering other foreign languages and aims to optimize the process of teaching foreign languages by stimulating elements of linguistic, cultural and pedagogical awareness of students and promoting the development of multilingualism.

Keywords: multicultural environment, general cultural personality development, primary school, multilingual education, multicultural upbringing.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Для сучасного світу характерними є інтенсивні цивілізаційні процеси, зумовлені низкою політичних і соціокультурних чинників, серед яких глобалізація, масові міграції, стрімкий розвиток інформаційних технологій, інтенсифікація соціальної мобільності. В таких умовах актуалізуються питання міжкультурної взаємодії представників різних етносів як однієї з важливих умов сталого поступу людської цивілізації. Історія свідчить, що успішний і гармонійний розвиток будь-якого суспільства можливий лише за мирного співіснування з іншими спільнотами, незалежно від культурних відмінностей, рівня економічного розвитку. Україна, що здійснила свій цивілізаційний вибір демократичної та європейської країни, активно залучається до зазначених процесів [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вивченні проблем особливості полікультурного середовища при підготовці вчителя початкової школи суттєвими є дослідження освітнього середовища як полікультурного (М. Гоманн, Г. Дмитрієв, В. Кремень, О. Сухомлинська та інші); підготовки вчителя початкової школи до роботи в полікультурному середовищі школи (І. Антонюк, Р. Баяновська, Н. Бордовська, А. Джуринський, З. Малькова, Л. Супрунова, І. Лощенова, О. Петренко, Н. Якса та інші).

Мета статті – розглянути особливості полікультурного середовища в контексті загальнокультурного розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розглянемо, як відбувався розвиток ідей полікультурності в Україні. Перебування іноземців у полікультурному середовищі на території нашої країни має давню історію та є невід’ємною частиною різноманітних міжнародних та міжрелігійних контактів і характеризують історію України. Фактичне формування української нації відбувалося в умовах тісної взаємодії представників різних етносів і культур. Історико-культурне середовище України протягом століть було надзвичайно різноманітним. Ситуацію життєвого простору в Україні неможливо описати лише через такі поняття, як Схід і Захід, Північ і Південь. Територію України можна віднести до так званих «Великих кордонів» – культурних кордонів між різними цивілізованими групами.

Сьогодні питання культури та полікультурності є об’єктами вивчення різноманітних наук, зокрема філософії, етнографії, культурології, соціології, історії та психології. Це пояснюється тим, що в першій половині ХХ ст. посилюлися процеси глобалізації, взаємопроникнення, конфлікту культур і цінностей. Все більшого значення набуває діалог і конструктивна взаємодія між різними культурами [5].

Для сучасного українського суспільства воно є полікультурним суспільством, оскільки воно об’єднує людей різних національностей у різноманітних формах взаємодії та взаємовпливу. На це вказував один із найвідоміших славістів

світу С. Грачотті. Українці мають залишатися вірними своєму національно-культурному корінню та плекати плюралістичний світогляд. Науковець зазначив, що Україна – унікальна країна. Це не тільки Захід, Північ, Південь чи Схід, але все. Україна є живим прикладом культурного співіснування та співіснування і може слугувати взірцем для всієї Європи [4].

Мовне спілкування в Україні також є визначним явищем, де її населення без особливих проблем розмовляє польською, кримсько-татарською, молдавською, турецькою чи іншими мовами. У Києво-Могилянській академії викладають слов'янську, грецьку, польську, латинську, німецьку, французьку та давньоєврейську мови. З цього приводу український історик і громадський діяч Я. Ісаєвич зазначав, що Патріарх Єрусалимський Персій під час свого візиту до Києва в 1649 р. заявив, що викладачі в академії вчать студентів, що «слов'янська – своя мова, латинську – добре знають українці, чистина населення говорить латиною, частково грецькою мовою» [6].

У педагогічному плані основоположником полікультурного виховання можна вважати Я. Коменського. Його «Пампедія» була програмою загальної освіти для всього людства. Саме слово означає ліберальну освіту, оскільки йдеться про те, що «кожен вивчає все всебічно». Важливою ідеєю його програми є необхідність розвитку вміння дітей жити в гармонії з оточуючими, виконувати взаємні зобов'язання, поважати і любити інших [3].

Освітняни, історики та громадські діячі Сполучених Штатів послідовно відстоюють необхідність мультикультурної освіти для учнів. Вони підкреслюють важливість розуміння різноманітності та взаємозв'язку культур. Вчені вказують на необхідність прищеплення молодим поколінням позитивного ставлення, толерантності, гуманізму, поваги та взаєморозуміння культурних відмінностей народів світу і стверджують, що полікультурну освіту слід розглядати як спосіб пізнання іноземних країн через набуття глибоких знань про рідну країну [5].

С. Русова підкреслювала важливість знання іноземних культур для всіх громадян. Вона зазначала, що мова, історія, література, народна творчість, моральні норми, етнічні звичаї, вірування та релігійні погляди кожного етносу стають подвійно важливими, коли їх вивчають представники інших культур [9]. С. Русова писала: «Національне виховання не обмежує мислення дитини до вузької винятковості. Навпаки, дитина, що одержала правдиве національне виховання, привчається любити скарби своєї країни і шукати ці культурні скарби в інших країнах. Така людина стає корисним працівником для свого народу і розвиває в собі широке розуміння загальнолюдського прогресу» [8].

З'ясуємо форми і методи полікультурного виховання у початковій школі. Діти молодшого

шкільного віку дуже мало знають про етнічний склад населення України та культурні особливості регіону. Спілкуючись з представниками різних культур, діти цього віку часто демонструють байдуже ставлення до інших і не здатні конструктивно взаємодіяти з однолітками, які відрізняються від них. Крім того, у дітей цієї вікової групи ще не сформоване відчуття власної ідентичності, яка є багатовимірною за своєю природою, і, ймовірно, їм бракує знань про моральні цінності та толерантність, а також досвіду міжкультурного обміну.

Водночас слід зазначити, що діти молодшого віку мають досить чітке уявлення про свою національну ідентичність і прагнуть знайти друзів з різних культур і країн. Цей віковий етап визначає такі особливості емоційного світу дитини, як спонтанність, емоційна відкритість у спілкуванні, прагнення до нових контактів.

Враховуючи ці суперечливі характеристики дітей молодшого шкільного віку, зазначимо, що полікультурна освіта в початковій школі має ґрунтуватися на принципі постійного озброєння учнів знаннями про особливості різних культур, про схожість і відмінності між ними. Полікультурна освіта має спиратися на такі особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку, як прагнення до наслідування поведінки дорослих, особливі членів референтної групи, і поступове формування алгоритмів взаємодії всередині групи.

При розробці моделей і методик полікультурної освіти перед початковою школою стоять такі завдання:

- прищеплення учням таких моральних цінностей, як ввічливість, добросусідство, взаємоповага, рівність і повага до прав людини, які є основою демократичного суспільства;

- вивчення правил поведінки та дотримання найважливіших соціальних норм у шкільному середовищі;

- навчання дітей прислухатися до думки інших і бачити в них рівних партнерів;

- формування у молодших школярів навичок спілкування з представниками різних культур, соціальних класів та учнями з особливими потребами;

- сприяти розвитку нових знань і способів мислення про різноманітність навколишнього світу.

Залучення дітей молодшого шкільного віку до розробленої моделі полікультурної освіти є першою ланкою в процесі формування полікультурної компетентності особистості учнів.

- На культурно-когнітивному рівні учні оволодівають комплексом теоретичних знань про етнічну структуру суспільства, традиції свого та інших етносів, норми і правила поведінки у взаємодії з представниками різних культурних традицій, соціальний досвід, релігію, знання та уявлення про більшість і меншини, інакшість, толерантність та інтолерантність.

- На рівні цінності толерантності очікується, що учні будуть поважати людей з різними

культурними традиціями, соціальним статусом і переконаннями.

→ На рівні спілкування та поведінки важливо, щоб діти молодшого шкільного віку розвивали навички сприйняття різних поглядів, а також вміння допомагати та співпрацювати з однолітками, які представляють інші культурні групи [7].

Заслугове на увагу зарубіжний досвід роботи з полікультурними дітьми в початковій школі. Зокрема, Барбара Шлотман [11], експерт з полікультурної освіти для дітей молодшого шкільного віку в Німеччині, пропонує такі організаційно-методичні рекомендації:

→ імена дітей повинні бути правильно названі та вимовлені без помилок. Це пов'язано з тим, що діти зрозуміють комунікативне повідомлення лише тоді, коли їхні імена будуть правильно вимовлені;

→ інформація про країну походження дітей та місце, де вони зараз або раніше проживали (місто, селище або село). Ця інформація допомагає вчителям закласти основи для культурної інтеграції дітей у класі;

→ інформація про те, як довго діти навчаються в цій школі і як довго вони живуть у цій місцевості. Для того, щоб скористатися життєвим досвідом дітей у міжкультурних ситуаціях, важливо знати, наскільки добре діти здатні орієнтуватися та адаптуватися в новому середовищі і чи потребують вони допомоги від вчителів або однокласників;

→ інформацію про те, наскільки регулярно дитина відвідує школу і наскільки вона інтегрована в соціокультурне середовище навчального закладу. Якщо рівень інтеграції дитини в середовище недостатній, необхідно з'ясувати причини цього (хвороба, політичні чи релігійні причини, сімейні обставини тощо);

→ інформація про рівень володіння учнем письмовими та усними навичками. Варто з'ясувати, чи писала дитина раніше іншими мовами (кирилицею, арабською, ієрогліфічною);

→ розуміння того, які навички дитина має при вивченні різних предметів, що вона знає і чого не знає;

→ інформація про знання дитиною рідної мови та мови навчання в школі, наявний словниковий запас та рівень активного чи пасивного володіння рідною мовою та мовою навчання в школі;

→ знання про навколишній світ, знання про призначення різних предметів, організмів тощо.

→ інформація про культурний досвід, який дитина приносить до школи, розподіл соціальних ролей у рідній культурі дитини, культурні відмінності між носіями різних культур тощо.

З початком російської війни значна кількість українських громадян стали біженцями як в Україні, так і за її межами. Тому розглянемо розвиток багатомовної компетенції та її актуальність в умовах воєнного стану.

Українським біженцям, які були змушені покинути свою батьківщину і проживають у різних частинах світу, включаючи ЄС, Канаду, США та

Ізраїль та інших країнах, було надано надзвичайний тимчасовий захист, доступ до освіти для їхніх дітей та можливості працевлаштування для їхніх вчителів.

Водночас, незважаючи на надані можливості доступу до освіти, успішна адаптація та інтеграція в нове мовно-культурне середовище часто залежить від рівня володіння мовою та, ширше, від розвитку комунікативних навичок. Це стосується володіння українською мовою, мовами корінних народів, меншин та іноземними мовами, а також здатності порівнювати та переносити набутий мовний та комунікативний досвід з новими реаліями. Іншими словами, розвиток навичок багатомовної компетентності є вкрай необхідним. Адже характеристикою багатомовної комунікативної компетенції, на відміну від власне комунікативної компетенції, є здатність переключатися з однієї мови на іншу [2].

Тому питання багатомовної освіти, і зокрема формування багатомовної компетентності, набуває все більшої актуальності в умовах воєнного стану. А формування мультилінгвальної компетентності в учнів стає однією з основних важливих комунікативних компетентностей «як здатності користуватися рідною мовою, державною мовою та іноземними мовами на основі ціннісного ставлення до мовного і культурного розмаїття та толерантно спілкуватися в полікультурному середовищі» [10].

Виходячи з аналізу досліджень, проведених вченими, методологічною основою сучасної іншомовної освіти є педагогіка багатомовності. Педагогіка багатомовності ґрунтується на ідеї ефективного використання наявного лінгвістичного та когнітивного досвіду учнів у процесі оволодіння іншими іноземними мовами і має на меті оптимізувати процес викладання іноземних мов шляхом стимулювання елементів лінгвістичної, культурної та педагогічної свідомості учнів та сприяння розвитку багатомовності.

Сьогодні, в умовах значного вимушеного переміщення українських сімей з дітьми внаслідок запровадження воєнного стану та російської окупації України, країни, що надають притулок українським біженцям, шукають ефективні шляхи створення оптимальних умов для інтеграції та адаптації українських студентів у навчальних закладах, намагаються знайти та надати освітні ресурси. Наприклад, Європейський Союз нещодавно випустив практичний посібник з піктограмами, який допоможе подолати мовний бар'єр і труднощі спілкування на початковому етапі. Посібник доступний українською та всіма мовами ЄС, його можна знайти на офіційному сайті ЄС (URL: <https://cutt.ly/nHoxp2z>.) Кожна з двомовних версій посібника містить прості інформативні картинки з найуживанішими українськими фразами та їх перекладом на кожну мову ЄС. Використання цього невеликого довідника також сприяє формуванню багатомовної компетенції у здобувачів освіти та всього населення [2].

Крім того, за ініціативою України, у співпраці з Міністерством освіти Ізраїлю та Всесвітнім єврейським освітнім центром, наразі розглядається можливість адаптації та впровадження в навчальні програми типових навчальних програм, підручників та посібників, розроблених, схвалених та апробованих для викладання іврит у українських освітніх закладах з єврейським етнокультурним компонентом [1; 3–8].

Їх включення в навчальні програми ізраїльських закладів дозволить українським учням (і їх батькам, навіть на ранньому етапі) вивчати іврит і швидше і легше занурюватися в єврейську традицію і культуру в новому мовно-культурному середовищі, і при цьому набувати знання, зможуть співвідносити, порівнювати та протиставляти його з українською мовою та культурою.

Навчально-методичне забезпечення ґрунтується на провідних світових підходах до навчання: компетентнісному, індивідуалістичному, діяльнісному та інтеграційному, а програмний зміст, реалізований у підручниках і посібниках, базується на основних принципах навчання, пов'язаних з положеннями багатомовної освіти. Крім того, матеріали підручників і посібників можуть бути використані для розробки інтегрованих уроків з мовних (іврит та українська мова) та немовних предметів (єврейська традиція, мистецтво, культура тощо).

Таким чином, лінгвістичні та лінгвосинтаксичні дослідження у сфері багатомовної освіти, особливо в умовах воєнного стану, підтверджують її актуальність і перспективність, а також необхідність подальших теоретичних і технічних розробок щодо формування багатомовної компетентності учнів на всіх рівнях освіти [2].

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Розглянуто особливості полікультурного середовища в контексті загальнокультурного розвитку особистості та показано як відбувся розвиток ідей полікультурності в Україні. З'ясовано форми і методи полікультурного виховання у початковій школі.

Враховуючи суперечливі характеристики дітей молодшого шкільного віку, зазначено, що полікультурна освіта в початковій школі має ґрунтуватися на принципі постійного озброєння учнів знаннями про особливості різних культур, про схожість і відмінності між ними.

При розробці моделей і методик полікультурної освіти перед початковою школою стоять такі завдання, що розписані у статті.

Доведено важливість зарубіжного досвіду роботи з полікультурними дітьми в початковій школі. Для дітей молодшого шкільного віку запропоновано організаційно-методичні рекомендації.

З початком російської війни значна кількість українських громадян стали біженцями як в Україні, так і за її межами. Тому розглянуто розвиток багатомовної компетенції та її актуальність в умовах воєнного стану.

Формування мультилінгвальної компетентності в учнів стає однією з основних важливих комунікативних компетентностей як здатності користуватися рідною мовою, державною мовою та іноземними мовами на основі ціннісного ставлення до мовного і культурного розмаїття та толерантно спілкуватися в полікультурному середовищі. Виходячи з аналізу досліджень, проведених вченими, методологічною основою сучасної іншомовної освіти виокремлено педагогіку багатомовності, яка ґрунтується на ідеї ефективного використання наявного лінгвістичного та когнітивного досвіду учнів у процесі оволодіння іншими іноземними мовами і має на меті оптимізувати процес викладання іноземних мов шляхом стимулювання елементів лінгвістичної, культурної та педагогічної свідомості учнів та сприяння розвитку багатомовності на що будуть спрямовані подальші наші дослідження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бакуліна Н. В. Іврит : підр. для 2 кл. закл. заг. сер. осв. Чернівці: Букрек, 2019. 144 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717034/1/ivryt_new_x.pdf; https://lib.iitta.gov.ua/717034/2/ivryt_22pv.pdf
2. Бакуліна Н. В. Формування багатомовної компетентності: до актуальності проблеми в умовах воєнного стану. In: Інновації в сучасній освіті: методологія, технології, ресурсне забезпечення, дидактичні та виховні аспекти. Чернівці: Букрек, 2022. 211 с.
3. Болгаріна В. С., Лошенова І. Ф. Культура і полікультурна освіта, Шлях освіти. № 1. 2019. С. 2–6.
4. Грачотгі С. Сила плюралізму. Тиждень. 9 жовтня, № 41. 2009. С. 30–32.
5. Зозуля І. Є, Присяжна О. Д., Новак О. М. Розвиток ідей полікультурності в Україні. Вінницький національний технічний університет, Україна. 2015. С. 34–37.
6. Ісасвич Я. Д. Києво-Могилянський колегіум. Ісасвич Я. Д., М. О. Максимович. Історія української культури. У 5 т. Т. 2. Українська культура XIII – першої половини XVII століть. К. : Наук. думка, 2001. С. 564–575.
7. Кендзьор П. І. Полікультурне виховання учнів у системі діяльності загальноосвітнього навчального закладу (теорія і методика). Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук. Київ. 2019. С. 327–333.
8. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори : у 2-х кн. / Русова С. Ф. К. : Либідь, Кн. 2. 1997. 235 с.
9. Русова С. Ф. Дитячий сад на національному ґрунті / С. Ф. Русова // Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.) : [хрестоматія] ; [ред. Л. Д. Березовська та ін.] К. : Наук. світ, 2003. С. 144–1508.

10. Фідкевич, О. Зміст і функції багатомовної комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням мов національних меншин. *Укр. пед. жур.* № 3. 2020. С. 66–74. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722030/1/%D0%A4%D0%B5BE.pdf>
11. *Environment and Society: Essential Readings* (2016). [Schlottmann, C.; Damon, M.; Jamieson, D.; Jerolmack, C.; Rademacher, A.]. NYU Press, 312 p.

REFERENCES

1. Bakulina, N. V. (2019). *Ivryt*. [Hebrew]. Chernivtsi.
2. Bakulina, N. V. (2022) *Formuvannya bahatomovnoyi kompetentnosti: do aktual'nosti problemy v umovakh voyennoho stanu*. [Formation of multilingual competence: to the relevance of the problem in the conditions of martial law]. Chernivtsi.
3. Bolharina, V. S., Loshchenova, I. F. (2002). *Kul'tura i polikul'turna osvita*. [Culture and multicultural education]. Kyiv.
4. Grachotti, S. (2009). *Syla plyuralizmu*. [The power of pluralism]. Kyiv.
5. Zozulya, I. YE, Prysyazhna, O. D., Novak, O. M. (2015). *Rozvytok idey polikul'turnosti v Ukraini*. [Development of ideas of multiculturalism in Ukraine]. Vinnitsa.
6. Isayevych, YA. D. (2001). *Kyyevo-Mohylyans'kyi kolehium*. [Kyiv-Mohyla Collegium]. Kyiv.
7. Kendz'or, P. I. (2017). *Polikul'turne vykhovannya uchniv u systemi diyal'nosti zahal'noosvitn'oho navchal'noho zakladu (teoriya i metodyka)*. [Multicultural education of students in the activity system of a comprehensive educational institution (theory and methodology)]. Kyiv.

8. Rusova, S. F. (1997). *Vybrani pedahohichni tvory : u 2-kh kn.* [Selected pedagogical works: in 2 books]. Kyiv.
9. Rusova, S. F. (2003). *Dytyachyy sad na natsional'nomu grunti*. [Kindergarten on the national soil]. Kyiv.
10. Fidkevych, O. (2020). *Zmist i funktsiyi bahatomovnoyi komunikatyvnoyi kompetentnosti uchniv zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity z navchannyam mov natsional'nykh menshyn*. [The content and functions of multilingual communicative competence of students of general secondary education institutions with the teaching of national minority].
11. *Dovkillya ta ospil'stvo: Vazhlyva literatura*. (2016). [Environment and Society: Essential Readings].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧОПАК Єва Василівна – старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHOPAK Yeva Vasylivna – senior teacher of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Circle of scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до друку 19.10.2023 р.